

A fenti sorok után szerzőnk – meglepő váltással – egyszer csak az agyról kezd írni. E helyütt ismét nem kívánnék belebonyolódni a részletekbe, csak jelzem: a félelem (például) igényli a kognitív struktúrák jelenlétét (hiszen ha nem értékelek veszélyesnek valamit, nem is félek tőle, v.ö. pl. Arnold, 1969; Lazarus, 1993), ez pedig nyilvánvalóan nagyagi, ezen belül kortikális (agykérgi) tevékenységet igényel. Nem áll tehát az a kijelentés, hogy ha gyakran félünk, túlfeljődik a kisagyunk. (További filozófiai vitát igényelne az agy mint szerv/rendszer?/ és az elme mint pszichikus jelenségegyüttes viszonya, de ezt most hagyjuk!)

Írása záró mondatában Tornyai Munk Magda azt állítja, hogy ha jobban odafigyelnénk a deviancia megelőzésére, rengeteg pénzt takaríthatnánk meg. Nos, ez nem így van, hiszen épp az „odafigyelés” intézményes hálózatának kiépítése, a pedagógusok ilyen ismeretekkel való felruházása (és sorolhatnám) egyáltalán nem megy, nem mehet jelentős anyagi ráfordítás nélkül. De még ha igaza lenne is Magdának mindabban, amit állít: nem szabad engednünk – és különösen nem szabad hirdetnünk –, hogy a spórolás mint szempont a téma kapcsán egyáltalán felmerülhet.

Hozzászólásom elején említettem, hogy több okból is zavarban vagyok. Bevallom, zavarom a fentiek lejegyzése folyamán folyamatosan enyhült. Igaz, nem tudtam kitérni teljes mélységében mindazon pontokra, melyek Tornyai Magda cikkében gondot jelentenek számomra, ugyanakkor remélem, hogy soraimmal szerzőnket álláspontja részletesebb kifejtésére, érvelése még meggyőzőbbé tételére sarkalltam. Boldog lennék, ha Magazinunk hasábjain végre szakszerű, elemző polémia folyna. Ehhez, véleményem szerint, minden feltétel adott; már csak írni kell.

Szauder Erik

Irodalom:

Arnold, M. B.: (1969) Human emotion in action, In: T. Mischel (ed.) *Human Action – Conceptual and Empirical Issues*, New York, Academic Press

Brentano, F.: (1973) *Psychology from an empirical standpoint*, London, Routledge & Kegan Paul (2nd ed.)

Bruner, J.: (1990) *Acts of Meaning*, Cambridge, Mass., Harvard University Press

Eco, U.: (1999) *Kant és a kacsacsőrű emlős*, Budapest, Európa

Lazarus, R. S.: (1993) From psychological stress to the emotions: A history of changing outlooks, *Annual Review of Psychology*, 44, 1-21.

Muir, A.: (1997) Bertolt Brecht és Dorothy Heathcote, *Drámapedagógiai Magazin*, 13., 13-18.

Oatley, K.: (1992) *Best Laid Schemes – The Psychology of Emotions*, Cambridge University Press

játék, drámafoglalkozás

Gyakorlatok, csoportos játékok tantárgyak tanításához/tanulásához

Wenczel Imre

Bevezetőképben

Igényünk arra, hogy játszassunk, tapasztalatom szerint sem az életkor előrehaladtával, sem a hétköznapi szín- és fényvesztő rutinjában nem csillapodik. Az elmúlt tíz évben sok-sok általános és középiskolában játszottam tanítókkal, tanárokkal, illetve oktatási rendszerünk minden szintjén találkozhattam szellemi felfrissülésre, tanulásra vágyó nevelőkkel, akik főképp a kommunikációs és/vagy a drámajátékokban vélték megtalálni a lehetőséget a megújulásra. Általában olyan pedagógusok ők, akik a tantervi reformsorozatok és a megélhetősi harcok idegőrlő bizonytalanságai közepette is szeretnének tanítványaiknak élményt nyújtani a tanórákon, nem csupán „tananyagot”. Azért tiszteletre méltó ez az igény, mert az iskolapadokban egymás mögött ülő diákoknak előadni az adott tételt, azután írásbeli vagy szóbeli felelet alakjában számon kérni (ezt ismételni nap mint nap), sokkal kevesebb energiát és felkészülést igényel, mint a tanterv és a tanmenet „deviáns” módosításaival, esetleg az iskola belső szokásaival harcba szállva, tanítványainkat újra és újra meglepve, tudatosan szervezett csoportos játékok keretei között tanítani. Deklarálja ugyan minden általam ismert tanterv – a NAT, az új kerettantervek, de még a régi „Tanterv és utasítás” is – hogy alkalmazzunk játékos formákat, de mind a tananyag terjedelme, mind a tantervek felépítése azt sugallja, hogy a lehető leggyorsabban, rohanvást törjük át a megtanítandók dzsungelén. Az a követelményrendszer pedig, amelyik felülről lefelé „kívánja meg” óvoda-

pedagógustól-óvodástól, tanítótól/tanártól és tanulóktól, hogy *éppen* az adott iskolához/egyetemhez legyen elég tudása a felvételizőnek, teljesíthetetlen feladat elé állítja az oktatókat. Aki tehát pl. középiskolai tanárként meg akar felelni a vázolt szorító körülményeknek, és *mégis* játszani akar a tanóráin, annak sok energiát felemésztő munkával ki kell találnia az adott tananyaghoz alkalmas kereteket, témát, gyakorlatot, munkaformát, ráadásul ügyelnie kell arra, hogy rövidtávon is mérhető eredményeket produkáljon. A tanulók szüleit ugyanis – amennyire ez általam látható – inkább az érdekli, hogy milyen egy iskolának a számokban is kifejezhető felvételi statisztikája, mint az, hogy mennyire volt emberi a tanár-diák kommunikációs viszony, és hogy rövidebb/hosszabb távon mi a hozadéka az alkalmazott csoportos játéknak. Valahogyan azt is fel kell tehát mutatnunk, hogy nem kevésbé eredményesek, és nem csupán időrablók a drámajátékos módszerek és/vagy a tanórára bevitt játékos gyakorlatok. Ezért is üdvözlendők azok a segédletek, amelyek a Drámapedagógiai Magazinban vagy a Társaság egyéb kiadványaiban megjelennek.

Tanfolyamaimon azonban gyakran kellett azzal szembesülnöm, hogy olyan kiadványokat keresnek tanítók/tanárok, amelyek kifejezetten az ő tantárgyuk oktatásához nyújtanak segítséget játékok leírásával, tematikus csoportosításával, szintek jelölésével, javaslattal és ellenjavallattal (milyen csoportnak/osztálynak ajánlható és milyennek *nem*). Ez nem azt jelenti, hogy nincsenek olyan gyűjtemények, amelyek az ún. tantárgyi drámajátékokkal foglalkoznak (ilyen céllal készült pl. a VEGYEDE sorozat egy-egy kiadványa), és nem is arról van szó, hogy a tanárok nem találtak már ki maguknak egy csomó saját használatú játékot. Az eddigiekből azonban kikövetkeztethető, hogy szükség lenne egy olyan gyűjteményre is, amelyik kiszolgálja a mindennapi munkájában lelkiismeretes, ezáltal folyton időzavarban lévő tanítót/tanárt, aki egy-egy adott tantárgyi témához keresve játékot nem óhajtja minden tanóra előtt szét- majd a végén összerakni a tantermet, mert erre rámennek a tanórák közötti szünetek, és sokasodnak a konfliktusok a kollégákkal, sőt a takarítókkal is. Sajnos több általános és középiskola nincs olyan helyzetben, hogy külön termet tudna biztosítani a játékhöz, sőt, minél jobban fut a szekere manapság egy oktatási intézménynek, annál kevesebb a még felhasználható terme. Ezen – inkább gyakorlatias, mint elméleti, nem általánosít(hat)ó – megjegyzések után következzen hat, középiskolai magyar nyelv, illetve irodalom órában hasznosítható (a tananyag feldolgozását segítő) játék.

Általában olyan készségfejlesztő gyakorlatok ezek, amelyek akkor is elérik a céljukat, ha csupán unaloműzésre használjuk őket. A közölt célok azonban jelzik, hogy többről – és másról is – szó van. Rendszerint a tanórák elején érdemes kísérletezni velük, összeszedhető így a figyelem a további munkához, és erős, karakteres kezdést adhat az órának. (A játékok „tesztelése” a győri Egészségügyi Szakközépiskolában, a Révai Miklós Gimnázium magyar nyelv és irodalom óráin és a révais színiköri csoportoknál történt.)

Az alaphelyzet tehát: a tanterembe lépve megkérjük a tanulókat, hogy álljanak fel (szálljanak ki a padból), rendeződjenek (szokás szerint) hat oszlopba, és játsszanak velünk. Közölhetjük, hogy nem túl könnyű készségfejlesztő gyakorlatot hoztunk, nem mindenkinek szokott hibátlanul sikerülni. Hívjuk fel a figyelmet a légzés-technikára és az artikulációra! Ha pontosan szeretnénk valamit visszakapni, akkor előbb mutassuk meg, hogyan képzeltük el! (Hibátlanak és virtuóznak kell lennie ennek a bemutatónak!) Amit és ahogyan mondunk, előre gondoljuk végig alaposan, a mechanikus részeket gyakoroljuk be úgy, hogy MI ne tévesszük el! Azután nagyon határozottan, de minden görcsösség nélkül vezessük a játékot – mindig elég időt adva a gyerekeknek arra, hogy megérthessék, mit kívánunk tőlük. A kis lépések elvét alkalmazzuk, egyre nehezedő gyakorlatot kínálunk, a végén valamilyen (tréfás?) csattanóval.

I.

Gyakorlatok, csoportos játékok a magyar nyelv tantárgy tanításához középiskolában

(játékok a magyar ábécével)

Csoport: 8-9-10. évfolyamos középiskolai tanulók; egész osztály; a csoportosítás lehetőségei: 2-szer 3 oszlop (felezés); 3-szor 2 oszlop; 6-szor 1 oszlop; egyéb...

Cél:

- a magyar ábécének és a betűrendnek a szokott mechanizmusoktól eltérő, kevésbé unalmas megtanulása, gyakorlása,

- a légzéstechnika fejlesztése,
- a ritmusérzék fejlesztése,
- az artikuláció javítása,
- a magánhangzók néhány fajtájának (tananyagban előírt) megkülönböztetése (hivatkozhatunk az általános iskolai ismeretekre),
- a koncentráció megteremtése, az egymásra figyelés minőségének javítása, „kilépés” a szünetből.

Tér: osztályterem, a tanulók (a szokásos módon) oszlopokban, illetve sorokban egymás mögött/mellett állnak háromszor két oszlopban; a tanár szemben áll a gyerekekkel úgy, hogy minél többen lássák.

Idő: a tanóra eleje (a játékkedv és a sikerélmény függvényében 5-25 perc).

Megjegyzés: Első olvasásra úgy tűnhet, hogy túl egyszerű, netán primitív az itt leírt gyakorlat. Azért közöljük szó szerint, amit a tanár mond, és azt is, amit a tanulók tesznek vagy mondanak, mert remélhetőleg ez könnyebbé teszi a játék átvételét és kipróbálását. Annak feltételezésével adtuk meg a gyakorlat minden apró lépését, hogy a tanulók még nem tudják egyetlen levegővétellel, jól artikulálva, hibátlanul végigmondani a teljes magyar ábécét.

1. Légzés és artikuláció

A játék vezetése (a tanár kérései):

- Ismételjétek egy levegővel, ugyanazzal a hangerővel, amit mondok: a, á, bé, cé. (A tanulók ismétlik. Kézzel intve mintegy vezényelhetjük a „belépést”. Lassan kezdjük, később gyorsulhat a szövegmondás.)
- a, á, bé, cé, csé, dé, dzé, dzsé (Ismétlik.)
- a, á, bé, cé, csé, dé, dzé, dzsé, e, é, ef, gé (Ismétlik.)
- a, á, bé, cé, csé, dé, dzé, dzsé, e, é, ef, gé, gyé, há, i, í (Ismétlik.)
- a, á, bé, cé, csé, dé, dzé, dzsé, e, é, ef, gé, gyé, há, i, í, jé, ká, el, ej (Ismétlik, egyre inkább zeneivé válhat a megközelítés.)
- a, á, bé, cé, csé, dé, dzé, dzsé, e, é, ef, gé, gyé, há, i, í, jé, ká, el, ej, em, en, eny, o, ó (Ismétlik.)
- (Itt hívjuk fel a figyelmüket a légzésre, ha kell, mutassuk meg a légzés technikáját!) a, á, bé, cé, csé, dé, dzé, dzsé, e, é, ef, gé, gyé, há, i, í, jé, ká, el, ej, em, en, eny, o, ó, ö, ő, pé, kú, er, es, esz (Ismétlik.)
- a, á, bé, cé, csé, dé, dzé, dzsé, e, é, ef, gé, gyé, há, i, í, jé, ká, el, ej, em, en, eny, o, ó, ö, ő, pé, kú, er, es, esz, té, tyé, u, ú, ü, ű (Ismétlik.)
- a, á, bé, cé, csé, dé, dzé, dzsé, e, é, ef, gé, gyé, há, i, í, jé, ká, el, ej, em, en, eny, o, ó, ö, ő, pé, kú, er, es, esz, té, tyé, u, ú, ü, ű, vé, duplawé, iksz, ipszilon, zé, zsé (Ismétlik. Közben már kialakult egy tempó, amelybe bele kell férnie a hosszabban kimondható hangzóneveknek is, pl. az *ipszilon*-nak.)
- Jó. Most mondjuk el egy kicsit gyorsabb tempóban, de már tényleg ne vegyetek közben levegőt, és lehetőleg ne tévesszék el! Megmutatom, hogy képezem el. (A tanár bemutatja.)

2. Kánon-játék

A játék vezetése (a tanár kérései):

- Csináljuk meg két szólamú kánonban is! Én vagyok az első szólam, ti a negyedik hang után lépjétek be! Majd inteni fogok... (Nem biztos, hogy elsőre sikerül, megértően bólogathatunk, hogy: hát igen, ez már nehéz, nem mindenki tudja megcsinálni... egy kicsit felhasználhatjuk a közös sikerélmény érdekében az egészséges emberi hiúságot. Ha még nem tudják a gyerekek az alapszöveget, *rávehetők vagyunk*, hogy még egyszer-kétszer gyakoroljuk. Már ekkor is adhatunk új színeket – halkítás, néma szövegmondás, erősítés intésre; magasság, mélység váltása...) A két szólam együtt tehát így néz ki:

a, á, bé, cé, csé, dé, dzé, dzsé, e, é, ef, gé, gyé, há, i, í, jé, ká, el,

a, á, bé, cé, csé, dé, dzé, dzsé, e, é, ef, gé, gyé, há, i,

ej, em, en, eny, o, ó, ö, ő, pé, kú, er, es, esz, té, tyé, u, ú, ü, ű, vé,

í, jé, ká, el, ej, em, en, eny, o, ó, ö, ő, pé, kú, er, es, esz, té, tyé

duplawé, iksz, ipszilon, zé, zsé

ú, ü, ű, vé, duplawé, iksz, ipszilon, zé, zsé.

(Ha sikerült, cserével mehetünk tovább.)

- Cseréljünk, most ti legyetek az első szólam. Hadd hallatsszék az én hangom is, kicsit halkabban mondjátok a szöveget!
- Vállalja valaki, hogy a helyemre áll, és egyedül tartja az egyik szólamot? (Nem biztos, hogy lesz vállalkozó, ha igen, segítsünk neki, ahogy lehet.)

3. Taps a magánhangzók kimondásakor

A játék vezetése (a tanár kérései):

- Már nagyon tudjuk az ábécét, most gyors tempóban, de jó artikulációval szaladjunk végig rajta! És hogy ne legyen annyira könnyű, a magánhangzók kimondásakor tapsoljunk! Megmutatom, hogy képelem el. (A tanár virtuóz előadással, tévesztés nélkül megmutatja; egy levegővel, jó artikulációval, gyors tempóban, a magánhangzókhoz hasonlóan.)
- Most csináljuk meg ezt két szólamú kánonban, legyen ez a három oszlop az első szólam, ez a három (mutatja) a második. Mindkettőnek segítek, ha kell. Lassabban csináljuk! Tehát a magánhangzókhoz hasonlóan most is tapsolunk, a második szólam a negyedik hang után lép be.
- (Ha sikerült, nehezíthetjük a feladatot.) Három szólamban is próbáljuk meg! Legyetek ti (háromszor két oszlopnyi csoport, ahogy a gyerekek állnak, ne legyen ez hosszú szervezés!) az első, ti a második, ti a harmadik szólam, azután majd cserélhetünk. Ne felejtsetek el a magánhangzókhoz hasonlóan tapsolni! Hogy lesznek a belépések? Próbáljuk ki!

4. A magas (palatális) és a mély (veláris) magánhangzók megkülönböztetése: taps és dobantás

A játék vezetése (a tanár kérései):

- Térjünk vissza az egy szólamú előadásmóddhoz! Túl könnyű, igaz? Nem bánom, nehezítsük egy kicsit! A magas magánhangzókhoz hasonlóan tapsoljunk, a mélyeknél dobantsunk! Melyek a magas magánhangzók? (Valójában nem magasak ezek, hanem elől képzett, ún. palatális hangok.) Szedjük össze őket! e, é, i, í, ö, ő, ü, ú. Tehát ezekre továbbra is tapsolunk, de a többi magánhangzóra, a, á, o, ó, u, ú-ra valamelyik lábunkkal dobantsunk. Megmutatom, hogyan képelem el. (Ismét egy gyors és könnyed, virtuóz tanári előadás következik, tévesztés nélkül. A tanulókkal lassúbb tempót vegyünk, addig kezdjük előlről, amíg megszűnnek a tévesztések – egy-kettő persze belefér, de összhatásában jó legyen.)
- Ha már tévesztés nélkül meg tudják csinálni, amit kértünk, lehet ezt is két, három, majd – csattanóként – hat szólamban kipróbálni.

A gyakorlat sokféle módon tovább vihető, lehet játszani a hangerővel, a hangszínekkel, a tempóval, a mozgulatokkal, az arcjátékkal (bizonyos hangokhoz rögzítünk arc kifejezéseket), és természetesen a hangok különböző tulajdonságaival, zöngés és zöngétlen mássalhangzókkal, felpattanó zárhangokkal, affrikátákkal stb.

II.

Gyakorlatok, csoportos játékok a magyar irodalom tantárgy tanításához középiskolában

(játékok strófyszerkezetes, időmértékes versekkel)

Csoport: 8-9-10. évfolyamos középiskolai tanulók; egész osztály; a csoportosítás lehetőségei: 2-szer 3 oszlop (felezés); 3-szor 2 oszlop; 6-szor 1 oszlop; egyéb...

Cél: Időmértékes (antik) strófaoknak a szokott mechanizmusoktól eltérő, kevésbé unalmas megtanulása, gyakorlása (itt nem cél a ritmikai egységek nevének tudatosítása):

- a légzéstechnika fejlesztése,
- a ritmusérzék fejlesztése,
- az artikuláció javítása,
- memoriterek iskolai (tanórai) elsajátítása és bevésése (ezt nem kell otthon magolnia a tanulónak),
- a koncentráció megteremtése, az egymásra figyelés minőségének javítása, „kilépés” a szünetből.

Téma: Egy disztichon és egy szapphói strófa megtanulása és skandálása.

A kiválasztott memoriterek: Anakreón: Gyűlölöm (Radnóti Miklós fordítása);
Szappó: Úgy tűnik nékem... (Devecseri Gábor);

Megjegyzés: Többféleképpen nekiindulhatunk az időmértékes strófászerkezetek megtanításának, pl. kis darabkákból összerakhatjuk, vagy az egészből lebonthatjuk az adódó ritmikai egységeket. A kettő kombinációját javaslom oly módon, hogy a tanuló *előbb* kapja meg a verset a hozzá tartozó zenei élménnyel (hangsúlyozom, váljon vérvé az adott ritmus, ne okozzon gondot számára a skandálás!), *azután* mutassuk meg (és definiáljuk) a legkisebbtől a legnagyobbig a ritmikai egységeket: mora, rövid és hosszú szótag, versláb, kolón (ritmikai tömb), hexameter, pentameter, disztichon, ionicus a minore, alkaioszi sorok, szapphói sor, adoniszi sor, aszklepiádeszi sorok, glükoni kolón...

A kiválasztott versek mindegyike olyan zenei megoldásokat alkalmaz, amelyhez egyszerűen, normális ritmusérzékkel közelíthetünk anélkül, hogy magyarázni kellene, mitől zenei. (Ezt persze azért még megtehetjük.) Az Anakreón-vers disztichonban íródott, Szapphóé szapphói strófában. Ezeket a fogalmakat ebben a játékban nem kell megtanítani.

Tér: Osztályterem, a tanulók (a szokásos módon) oszlopokban, illetve sorokban egymás mögött/mellett állnak háromszor két oszlopban; a tanár szemben áll a gyerekekkel úgy, hogy minél többen lássák.

Idő: A tanóra eleje (a játékkedv és a sikerélmény függvényében 5-25 perc).

1. Anakreón: Gyűlölöm (Radnóti Miklós fordítása)

A játék vezetése (a tanár kérései):

(A tanterembe lépve megkérjük a tanulókat, hogy álljanak fel, rendeződjenek hat oszlopba, és játsszanak velünk.)

- Szeretném, ha azzal a szöveggel játszanánk, amit a szünetben felírtam a táblára. Tagolás nélkül írtam le, az a kérdés, hol kellene levegőt venni a szöveg elmondásakor. (Rövid megbeszélés után megállapodunk, hogy kipróbáljuk a többek által javasolt tagolást. Együtt, egyszerre olvassuk a szöveget, máris figyelünk egymásra. Itt inkább értelmezve, mint a zeneiségre ügyelve artikuláljuk a verset.)
- Most jelölöm azt, hogy a költő szerint hol van a sorok vége. Ez a tagolás egy titokzatos zenei egység. Ha skandalom – szinte elénekelem –, akkor látszik igazán, hogy tényleg eddig tarthat az első sor. Először mondom én, azután ismételjétek! (Skandalva mutassuk meg az első sort: *Gyűlölöm azt, aki telt kupa mellett bort iszogatván*)
- Letörlöm az első sort, megjegyeztétek már? (Általában kiderül, hogy még szeretnék ismételtetni. Ilyen és hasonló apró meglepetésekkel, szorító körülményekkel terelgetve a tanulókat, a legfontosabbat tesszük, ami az adott körülmények között tehető: nem engedjük unatkozni őket.)
- Jelölöm a második sor végét, és még egy jelet teszek a szövegbe: itt van egy szünet. Megmutatom. (Skandalva elmondjuk a második sort: *Háborut emleget és // lélekölő viadalt*, és felhívjuk a figyelmet a „háborut” szó rövid „u”-jára. Itt ne sokat magyarázzunk azonban, mert szétesik a játék.)
- Emlékeztek még az első sorra? Ki tudja elmondani? Skandalva is tudod?
- Nézzük, hogy megy skandalva egymás után az első két sor! Mondjátok velem!
- Mondjuk el újra skandalva a két sort, csak – ha felemelem a kezem, akkor magatokban mondjátok a szöveget, ha leengedem, akkor hangosan!
- Most már letörlöm a második sort is. Mehet kétszólamú kánonban? Én leszek először az első szólam. (Később csere!) A második szólam belépése a „*Gyűlölöm azt, aki*” után következik. Majd intek.
- (Tapasztalatom szerint nem sikerül elsöre.) Azért nem sikerült, mert a második sor közepén nem tartottátok be a szünetet. Próbáljuk ki!
- (Miután tisztáztuk a ritmikai-zenei problémát, három, sőt, hat szólamban is elmondathatjuk az első két sort skandalva. A harmadik-negyedik sort könnyedén hozzávehetjük, és mielőbb töröljük le a tábláról, hogy tényleg memoriterként működjön a szöveg. Azután már sokféleképpen játszhatunk vele. Az egyik tanuló-oszlopot/sort megkérhetjük, hogy minél férfiasabban szólaljon meg, a másikat arra, hogy ijedt ember hangján skandaljon, a harmadikat, hogy puha, behízelt hangerővel szóljon a szövege, és így tovább. Különleges, érdekes zenei produkciócskák születnek így. A következő tanórát is ezzel a szöveggel nyissuk! Talán máris „rátehető” az elmélet.)

2. Szapphó: *Úgy tűnik nékem...* (Devecseri Gábor fordítása)

A játék vezetése (a tanár kérései):

- Összekevertem négy verssort, úgy írtam a táblára. Hogyan lesz ebből értelmes vers? (Hagyjuk, hogy kísérletezzenek, előbb-utóbb létrejön a négy verssorból álló szakasz.)
- Ez az ókori szerző úgy játszik a szöveggel, hogy minden szótag rövidege és hosszúsága pontosan ugyanazon a helyen ismétlődik a következő versszakokban. Sőt, az első három sorban is pontosan ugyanazon helyen vannak a rövid és a hosszú szótagok. Ha kíváncsiak vagytok rá, majd megnézhetitek. Most inkább hallgatózzunk bele, hogy a legutóbbi verszenéhez képest ez milyen!
- Skandalom az első sort, ismételjétek! (*Úgy tűnik nékem, hogy az istenekkel...*)
- Azt mondtam, hogy az első három sor ugyanolyan. Akkor a minta alapján mutassa meg valaki, *hogyan* hangzik skandalva a második sor?
- Játsszunk vele! Ti (az osztály egyik fele) skandaljátok az első sort, ti (az osztály másik fele) pedig a másodikat. Egyszerre indulunk! Rajta!
- (Érdekes zene ez is, a különböző szöveg ugyanazt a ritmust adja.)
- Hozzámondom a harmadik sort. Figyelem: egyszerre indulunk!
- Akkor most nézzük meg ezt a kis rövid utolsó sort! Néhányan Ady-dallamnak is hívják, mert Ady gyakran alkalmazta a verseiben ezt a ritmust: „*hallja, hogyan szól*”⁶ Vannak köztetek zenét tanulók. Le tudja valaki írni a ritmusát? (Általában akad vállalkozó, és megszületik a következő képlet: tá titi tá tá.)
- Nagyon érdekes zenei hatása van, ha ezt az utolsó sort folyamatosan mondjuk az egész négysoros szöveg alatt. Arra kérek benneteket (a tanár kijelöli az egyik oszlopot), hogy folyamatosan ismételve mondjátok a „*hallja, hogyan szól*” szöveget, közben a többiek skandalják a négy sort! (Próbáljuk ki először külön, azután együtt! Többszólamú kánonnal is próbálkozhatunk, mindegyik antik strófa alkalmas rá!)
- (A következő tanórát is ezzel a szöveggel nyissuk, talán máris megtanítható hozzá az elmélet.)

Bizánci Katalin

Zalavári András

Csoport: Az óra szociális munkás főiskolai hallgatók számára (kb. 15 fő) készült, de játszható a középiskolák felsőbb évfolyamaiban, illetve felnőttekkel is.

Hely: Tanterem, széttolható bútorzattal.

Időszükséglet: Kb. 3 óra, de érdemes az I. és II. részt különválasztani két, egymást követő foglalkozásra.

Téma: Szent István fia, (Szent) Imre herceg *szűzi* házassága.⁶

Fókusz: Mit tehet egy szent ember felesége, ha valódi házasságra vágyik? (Az I. szakasz részfókusza: Milyen konfliktusai származnak egy önálló gondolkodású embernek egy megkövesedett világban?)

Tanulási terület: Önmegvalósítás és társadalmi kötöttségek.

Bemelegítő játék-lehetőségek:

Alkalmazásuk a ráhangolódást segítheti, de akár el is hagyhatók – a foglalkozás nélkülük is elég hosszú. Beiktatásuk estén is túlzás volna *mindegyikre* sort keríteni!

- *Csata (Kard és pajzs)*. (DPM 18. szám, 20. oldal.)
- *Őrjáték*. (a *Kaposi Játékkönyv* 36. vagy a *Gabnai Drámajátékok* 37. oldal.)

⁶ Az óra valamely szakaszában – és nem feltétlenül a legelején – tisztázni kell a résztvevőkkel, hogy nem az egykori *valóság*ról játszunk! Katalinról oly keveset tudunk, hogy a különböző források még abban is eltérnek: egyáltalán bizánci hercegnő, avagy horvát, esetleg lengyel királylány volt-e. A mi drámánk szempontjából az a fontos, hogy *akár ilyen is lehetett volna...*